

Kvindehjemmet på Grini

Den røde tråd for månedens kulturminne i 2010 knytter seg opp mot "Det europeiske år 2010 for bekjempelse av fattigdom og sosial eksklusjon". Temaet har sitt utgangspunkt i EUs sosiale agenda som startet med Lisboa-strategien. Denne legger vekt på å skape like muligheter for alle som et middel til å fremme sosial solidaritet. Vi skuer tilbake på institusjoner og løsninger i Bærum gjennom tidene, i lys av denne problemstillingen.

Magdalenastiftelsen kjøpte Søndre Grini gård i Vestre Bærum i 1899 og innviet "Kvindehjemmet på Grini" den 26. juni 1900. Gården lå høyt og fritt og med nydelig utsikt. I 50-års jubileumsskriftet beskrives de lange bakkene opp fra Sandvika jernbanestasjon som et passende bilde på institusjonens utfordringer. "Ogsaa den har hat sine bakker å komme forbi – til dels ret bratte, så at det stundom har gaat i bugtninger. Men gjerningen gikk dog fremad, - alltid fremad og man kom tilslut op paa bakken, bokstavelig som billedlig".

Våningshuset på Grini ble innredet til 30 kvinner i tillegg til betjeningen. Kvinnene kom fra hele landet og til sammen har 3000 kvinner oppholdt seg der i kortere og lengre tid fra starten Christiania i 1859 til 1944. Beboerne var "sedelig forkomne kvinner som ønsket å føre et hederlig liv, men hvis forhold legger særlige vanskeligheter i veien for det."

Men Kvindehjemmets historie begynte lenge før det kom til Bærum. Det hadde sin opprinnelse i Magdalenaasylet i Christiania, med historie tilbake til 1859 og i en filantropisk og gudstro lærerinne som initiativtaker. Det var Karen Olsen (senere gift Thormodsæther) som unnfanget ideen om å redde "falne" piker fra et syndefullt liv. Bakgrunnen for engasjementet lå den omfattende prostitusjonen i hovedstaden og et inderlig ønske om å få "pikene" bort fra dette uverdige livet, som dertil førte til oppblomstring av veneriske sykdommer. Hun allierte seg med generalkommisær Birch, fru Due og fru Lindemann og åpnet 2. mai 1859 et asyl i et lite hus i nærheten av St.Hanshaugen for falne kvinner som trengte hjelp etter hospital- eller fengselsopphold. Asylet gikk under navnet "Husflidsskole". Det begynte med fire "piker". Karen ble bestyrerinne. De fire velgjørerne etablerte "Magdalenastiftelsen", og på et møte i september 1859 ble det besluttet å endre Husflidsskolen til en anstalt for falne kvinner, som ønsket å føre et sedelig liv. Foreningen ville skaffe dem som ble opptatt i asylet husly, kost, bekledding, veiledning til Kristus anledning og opplæring i nyttig beskjeftigelse, særlig håndarbeid, huslige sysler og om mulig hagearbeid. Institusjonen fikk da navnet "Magdalenaasylet". Gjennomsnittlig oppholdstid var 2-3 år og hensikten var å bli skikket til tjeneste eller en annen stilling.

Stiftelsen baserte sin virksomhet på milde gaver. En av giverne det første året var ironisk nok vertinne på et av de offentlige bordellene i Kristiania. Hun testamenterte hus, grunn og innbo i Fjerdingen 47 til stiftelsen mot at denne bekostet en anstendig begravelse for henne når den tid kom.

Byggeboomen i Kristiania på 1890-tallet endte i et økonomisk krakk i 1899. Da konjunktorene i 1898 var på sitt høyeste, fikk stiftelsen et bud på 220.000 kroner for eiendommen som etter byutvidelsen lå innenfor bygrensen. Stiftelsen valgte å selge. Søndre Grini i Vestre Bærum ble da kjøpt for Kr. 79.000. Noe senere ble Nordre Grini med 200 mål innmark og tilliggende skog kjøpt til. Det ble flytting i november 1899 og innvielse 26. juni 1900. Asyls navn ble da endret til "Kvindehjemmet". Endringen var først og fremst for å fjerne stempelet Magdalenaasylet hadde fått, men også for å gi rom for utvidelse av programmet til å hjelpe andre som hadde kommet på kant med samfunnet uten at det innebar fengsling.

Kvinnehjemmets eksistens endte med at Sosialdepartementet i 1946 mot en avtalt leiesum rekvirerte Grini med hus, uthus, dyrebestand, avling og bohøve i medhold av provisorisk anordning av 18. mai 1940. Bakgrunnen for rekvireringen var at departementet hadde fått i oppdrag å avvikle barnehjemmet på Godthaab og trengte plass. Der hadde tyskerne plassert 200 barn født utenfor ekteskap av norsk mor og med tysk far. De fleste av dem var blitt adoptert bort eller plassert på barnehjem etter frigjøringen, men 20 ble definert åndssvake og måtte anbringes på "særlig vis". Da fru Hjorths pleiehjem var overfylt, anmodet departementet Kvinnehjemmet om å leie Grini som lå beleilig nær pleiehjemmet. Ved overtakelsen var det ni kvinner på Kvinnehjemmet hvorav seks var "egnet" til videre forpleining på fru Hjorths pleiehjem.

I 1947 meddelte styret for Kvinnehjemmet at de var villig til å selge Grini.

Litteratur:

Borgen, Per Otto, 1906, Asker og Bærum Leksikon, Forlaget for by og bygdehistorie

Brekke, Z, 1909, Et 50-aars Minde, Kvindehjemmet (forhen. Magdalenaasylet).

Inst. S.nr. 68 og 69 1947.

Asker og Bærums Budstikke 8.11.1946, 10.3.1947.

Liv Frøysaa Moe